

neemt niet weg, dat door deze resolutie slechts de Joodsche kooplieden, en wel de groothandelaren onder hen, tegenover het buitenland in bescherming werden genomen. In en tegenover het buitenland waren de Nederlandsche Joden reeds lang vóór 1657 Nederlandsche burgers. In Nederland zelf was dit evenwel volstrekt niet het geval, omdat aldaar hun burgerschap geheel afhankelijk gesteld was van de stedelijke regeeringen, die rekening moesten houden met den machtigen invloed der kerk en der gilden.

Toch had deze decentralisatie van het gezag wel degelijk ook voor de Joden hare zonzijde. De Staten, aldus Prof. Fruin, konden niet meer dan afkondigen, het ten uitvoer leggen stond aan den plaatselijken magistraat. De gemeene landsregeering kon de overheid eener stad niet dwingen te doen wat zij niet goedkeurde. Oogluikend kon de stadsregeering gedoogen wat de Staten bij hun plakكاتen op het strengst verboden. Een algemeene vervolging was dus niet aan te richten, tenzij de overheden van al de steden ze wenschten en dat kon natuurlijk slechts zelden het geval zijn. De koopsteden, en Amsterdam in het bijzonder, wachtten zich wel de nijvere dissenters uit haar midden te verjagen naar die steden, die tot de vervolging de hand niet wilden leenen. De verbrokkeling van het gezag redde op deze wijs de bedreigde vrijheid.

„Amsterdam was de eerste stad, alwaar de geloofsijver van het kussen raakte en de plakكاتen ontdoken werden. Nu was hun kracht voor goed gebroken. Iedere koopstad, die haar onrechtzinnige burgers niet naar Amsterdam wilden zien verhuizen, moest wel het voorbeeld van die gevaarlijke mededingster volgen, en toelaten wat de plakكاتen verboden. Alom herleefde de vrijheid in strijd met de wet en met het publiek gezag....” (Verspreide Geschriften. Dl. I. p. 39)

Ter illustratie een feit dat te Middelburg plaats vond. Toen de dochter van den Jood-

schen consul Ferro met haren oom Felix in den echt trad wendde zich de gereformeerde kerkeraad met een scherp adres tot de magistraten der stad Middelburg, opdat de stedelijke regeering het naar hunne meening „schandaleus en bloedschendig huwelijk” zou vernietigen. De regeering der stad Middelburg antwoordde:

„Dat zij aan de Joden dezelfde vrijheid wenschten te geven, welke zij ook in andere steden der vereenigde Nederlanden genoten en verwachtte van het consistorie, dat het haar niet over deze zaak zou formuleren en bemoeien”.

Officieus was den Joden reeds vóór 1632 het uitoefenen van enig beroep of bedrijf in Amsterdam verboden. In dato 24 December 1629 passeerde notaris P. Carels een acte waarin hij verklaart:

„Dat hij zich ter instantie van de gemeene winkeliers van taback, burgers deser stede benefens den E. Dr. Johan ten Grotenhuis schout derselver stede ende desselfs dienaars van Justitie getransporteerd ende gevonden ten huizen ende an de personen van de Portugeessen van de Joodsche natie binnen deser voorsz stede zich generende met Taback vercopen ende daarvan open winckel houdende....

Dewelcke Heere schout door expresse last van de E. Heren Burgemeesteren deser stede de gemelte joodsche natie heeft geinterdiceert ende strictelijk verboden sodanige winckelneringen ende verkopeningen van taback te exerceren, oock de winckels doen sluyten ende teyckenen ende d'uihanghrollen van taback inhalen.

Gelijck hij oock zulx enige door sijner dienaars feytelijk selfs heeft gedaen doen.

Ende hen luyden voorts elk in 't bysonder hooghelijck belast, dat sij hem voortaan van 't doen van zodanige neringe souden wachten opde verbeurte van de taback. Niettegenstaande datter enige verklaarden ende betoonde burger te zijn ende Sustineerden volgende het burgerlijk regt sulx te mogen doen. Daarop den voorschreve